

ОТКРИВАНЕ НА ОСТАНКИ ОТ САМОЛЕТА NEPTUNE 2-P-103 НА АРЖЕНТИНСКИТЕ ВОЕННОМОРСКИ СИЛИ ПО ВРЕМЕ НА ПОЛЯРНАТА ЕКСПЕДИЦИЯ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИЯ КОРАБ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

капитан III ранг Александрина Ангелова
Висше военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“

Абстракт: В статията са изследвани събитията, свързани с откриването на останки от самолета NEPTUNE 2-P-103 от състава на военноморските сили на Аржентина по време на 32-та полярна експедиция на научноизследователския кораб „Св. св. Кирил и Методий“. Извършен е анализ на отразяването на трагедията в местните периодични издания през годините и са използвани методите на изследване на мартирологията. Предаването на останките на аржентинските Военноморски сили (ВМС) сближава и побратимява страните ни. В изказванията на близките на членовете на екипажа на NEPTUNE 2-P-103 звучи дълбока благодарност към България.

Ключови думи: научноизследователски кораб; Антарктида; самолет NEPTUNE 2-P-103

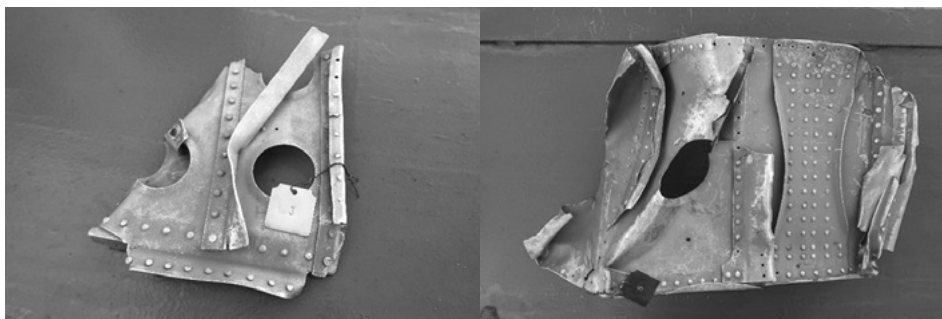
Увод

През 2021 г. Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ придобива научноизследователския кораб „Св. св. Кирил и Методий“ с бордови номер 421 (НИК 421). Задачите, които изпълнява, са да осигурява практическата подготовка на възпитаниците на училището, да осъществява научноизследователски дейности в Черно море и Световния океан, провеждани от Софийския университет, Българския антарктически институт (БАИ), Българската академия на науките (БАН), Висшето военноморско училище и други институции, да подпомогне българските национални антарктически експедиции. Специално внимание трябва да се обърне на дипломатическата роля, която изпълнява корабът. По време на експедициите плавателният съд разнася славата на българската страна като морска държава, прокламира интересите ни на Белия континент и скрепява отношенията на Република България с други далечни страни. В подкрепа на това твърдение може да отбележим, че по време на 32-та полярна експедиция НИК 421 посещава военноморските бази Картахена (Испания), Таранто (Италия), Мар дел Плата (Аржентина), аржентинските пристанища Комодоро Ривадия и Ушуая, пристанище Рио Гранде (Бразилия), аржентинските антарктически бази „Дисепшън“, „Камара“, „Карлини“ и испанската антарктическа база „Габриел де Кастиля“. По време на плаването корабът транспортира материали и храна в подкрепа на испанската полярна програма, оказва помощ на бедстващ плавателен съд в подходите към пролива Дрейк, транспортира и предава на аржентинските военноморски сили останките на разбили се в района на нос Бърнард Пойнт самолет Neptune 2-P-103¹. В настоящата статия по-подробно ще разгледаме случая с разбили се аржентински самолет Neptune 2-P-103 и отразяването на трагедията в медиите през годините, което представлява съществен принос към осветляване на небойните загуби на въоръжените сили на Република Аржентина. В статията са използвани методите анализ и специфичните методи на мартирологичните изследвания.

Откриване на останките на Neptune 2-P-103

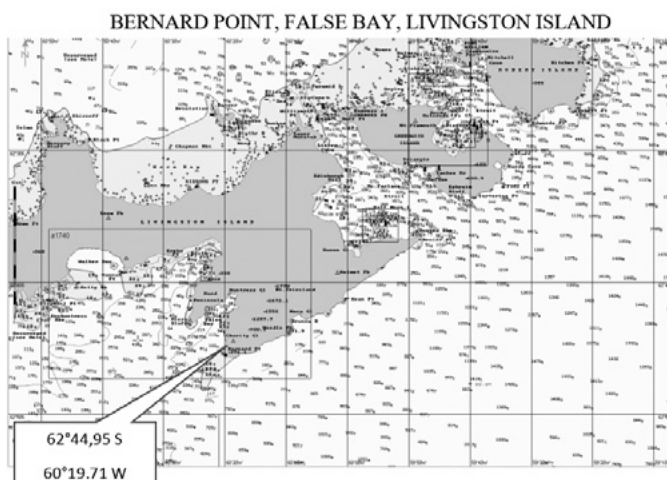
На 14 и 15.01.2024 г. по време на осигуряване на научен проект по набиране на геоложки проби в района на залива False bay и нос Бърнард пойнт на о. Ливингстън, учените геолози Калин Найденов и Кирил Досков, съвместно с алпинистите Дойчин Боянов и Марчо Паунов от състава на 32-

ата Българска антарктическа експедиция намират на брега 4 бр. метални отломки и един брой композитен фрагмент (фиг. 1).

Фигура 1. Открити останки в района на нос Бърнард поинт

Останките са намерени на източния бряг на залива False bay между ледника Чарити и нос Бърнард поинт на о. Ливингстън, в район с център точка с координати $62^{\circ}44,950\text{ S } 60^{\circ}19,710\text{ W}$, както се вижда на фиг. 2.

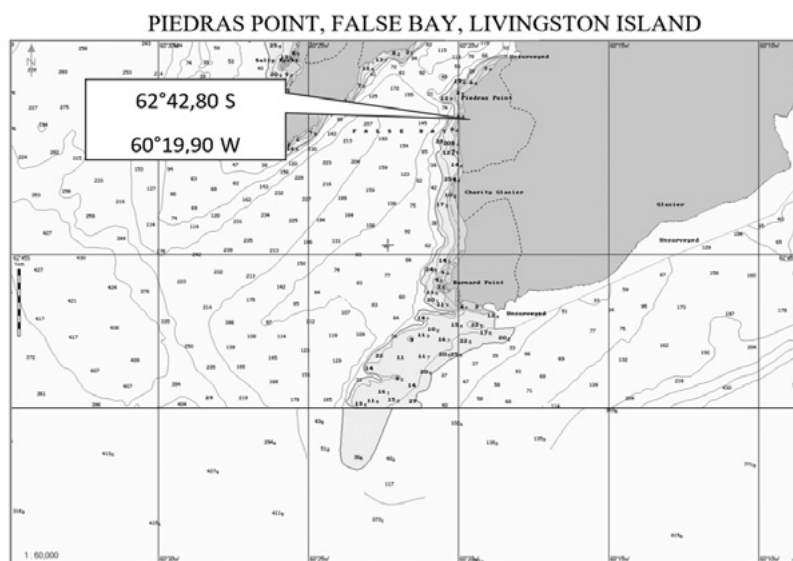

Фигура 2. Място (координати) на откриване на останки

Българските полярни изследователи съобщават на командира на научноизследователския кораб „Св. св. Кирил и Методий“ за намерените останки. Същите, заедно с геоложките проби, са качени на борда на НИК 421 и предоставени на екипажа. След проведен оглед и проучване на отломките на борда на кораба се достига до предположение, че те

са част от конструкцията на военен самолет. На базата на историческа справка за самолетни инциденти в района на Антарктика първоначално се формира тезата, че може би са намерени останки от транспортен самолет С-130 „Херкулес“ на чилийските ВВС, претърпял катастрофа през 2019 г. в района на пролива Дрейк при полет от Пунта Аренас към о. Кинг Джордж (Южни Шетландски острови). В тази връзка командирът на НИК 421 установява комуникация с представител на Антарктическото въздушно командване на чилийските ВВС. Чилийските власти проявяват интерес към намерените отломки и изискват при първа възможност да бъдат предадени във военната им полярна база Фрей, намираща се на о. Кинг Джордж (25 май).

По-късно, на 28.01.2024 г., Калин Найденов, Кирил Досков и Дойчин Боянов в същия залив, но в района на нос Пиедрас пойнт, северно от ледника Чарити откриват нови останки (фиг. 3).

Фигура 3. Място (координати) на откриване на останки

Новите останки са 13 бр., 12 от които са метални, а една е текстилна. На една от тях е изобразено слънцето – държавен символ на Аржентина и част от националния флаг на страната, а на друга е наличен надпис на испански език “AREA COMPAS MAGNETICO” (фиг. 4).

Фигура 4. Останки, открити на 28.01.2024 г.

Намерените останки от първата и втората група са ситуирани на едно и също ниво и отстояние спрямо морето, пръснати на голямо отстояние една от друга на общо протежение около 6 километра. Трябва да се отбележи, че екип изследователи е работил в същия район и през предишните два теренни сезона (2022 г. и 2023 г.) за продължително време, но не е докладвал за подобни находки. Намерените нови останки категорично отхвърлят версията, че са свързани с катастрофирания чилийски транспортен самолет С-130 „Херкулес“, а става дума за катастрофа на аржентински военен самолет. За тези нови обстоятелства е оповестено Антарктическото въздушно командване на чилийските ВВС, като за целта е установен контакт със CDR. Marcos Pizarro (Маркос Пизаро), началник на Чилийската антарктическа дивизия на ВВС. Чрез чилийския изследователски кораб „Бетанзус“ е установен контакт с представителя на Бреговата охрана на Чили CDR Claudio Zuñiga (Клаудио Сунига), който прави оглед на откритите останки на 31.01.2024 г. След като се уверява в наличието на символи на Република Аржентина по тях, не предявява претенции за получаване на намерените останки.

За откритите останки е информиран контраадмирал Марсело Тарапов, директор по подготовката на ВМС на Аржентина, който докладва на адмирал Карлос Мария Алиеви – командващ на аржентинските ВМС. Анализът и историческите данни показват, че най-вероятно това са останки от самолета Neptune 2-P-103 на Аржентинската военноморска изследователска ескадрила.

Отразяване на трагедията в аржентинските медии

Самолетът Neptune 2-P-103 (фиг. 5) на 15 септември 1976 г. в 08:40 ч. сутринта излита от аржентинската военноморска база в Рио Гранде с цел

да проучи състоянието на леда в протока Дрейк и край Южните Шетландски острови, в помощ на ледоразбивача „Генерал Сен Мартин“ на аржентинските Военноморски сили. Екипажът на самолета се състои от десет военнослужещи – командирът капитан III ранг Арналдо Муто, капитан-лейтенант Мигел Бараз, капитан-лейтенант Карлос Милярдо, старши лейтенант Клаудио Кабут, старшините Нелсън Вилагра, Реймберто Бризуела, Хуан Ното, Карлос Кампастрини, Бенхамин Сеса и Хесус Арошо. На борда се намира и видеооператорът на Канал 13 ТВ в Ушуая Родолфо Риварола.

Фигура 5. Снимка на екипажа на Neptune 2-P-103
(източник <https://www.irizar.org/cav76-77-neptune.html>)

В 12:15 ч. самолетът загубва контакт след като навлиза в зона със силна турбуленция и буря. На 16 септември 1976 г. във вестник „La pasión“ се появява новината за бедстващ самолет на ВМС на Аржентина². Поради лошите метеорологични условия операцията по търсене и спасяване стартира със закъснение. Командирът по военноморските операции на Аржентина докладва, че на 18.09.1976 г. в 14:50 ч. самолет Hercules C-130 с бордови номер TC 67 забелязва останки от самолет на северния склон на планината Бърнард, остров Ливингстън от Южните Шетландски острови³. Ледоразбивачът „Генерал Сен Мартин“ е изпратен да търси оцелели, но не открива такива. Осем дни след загубата на контакт с Neptune 2-P-103 командирът по военноморските операции на военноморската база „Пуерто Белграно“ със съжаление съобщава, че не съществува вероятност да бъдат открити оцелели при условие, че останките от самолета са пръснати на площ над хиляда метра, по-голя-

мата част покрита със сняг, при температура под минус 50°C⁴. В „Diario popular“ от 24.09.1976 г. се разглеждат две възможни хипотези за разбирането на Neptune 2-P-103. Според първата хипотеза, лошите метеорологични условия са принудили пилота да предприеме приземяване на северния склон на планината Бърнард, о. Ливингстън и се разбива поради големия наклон. Според втората хипотеза, причината за катастрофата е механична повреда⁵. Поради влошените метеорологични условия търсенето временно е прекратено.

През януари 1977 г., когато е лятото в Южното полукълбо, Аржентина организира с участието на Флота и Сухопътните войски, сложна операция за издирване на телата на загиналите в труднодостъпния (на 1500 метра надморска височина) планински район. Докато подпомага мисията от въздух, вертолет BELL 212 се разбива и загиват тримата членове на екипажа – старши лейтенант Марио Гарсия, лейтенант Алехандро Мерани и бордовия механик сержант Рикардо Сегура. Години по-късно приетите на въоръжение в Аржентина три вертолета AS-332B Super Puma са кръстени на членовете на екипажа на BELL 212. След тази тежка загуба е взето решение издирвателните дейности да се прекратят⁶. Тези две катастрофи се превръщат в най-голямата трагедия в историята на аржентинското присъствие в Антарктида.

48 години след трагедията спомените за загиналите не избледняват. Алехандро Муто (син на командира капитан III ранг Арналдо Муто) с прискърбие си спомня вечерта, в която майка му влиза в детската стая и съобщава ужасната новина за изчезването на самолета на баща му. Спомня си и дните на надежда по време на издирвателната операция, когато негов съученик му казва, че са открили оцелели, които ще бъдат транспортирани със самолет⁷. Марина Бераз (дъщеря на пилота капитан-лейтенант Мигел Анхел Бераз) споделя, че винаги носи в сърцето и мислите си спомена за своя баща, но винаги и е било тежко, че няма място, на което да го посети⁸. Семействата на загиналите, живели до момента във военната база Баия Бланка, трябвало да я напуснат и да започнат нов живот – далеч от дома и без непрежалимите си близки. Невъзможността да се сбогуват, да отдадат последна почит и да се поклонят пред останките на своите любими хора, оставя неутешима болка в сърцата на семействата. Откриването на останките от българските изследователи връща надеждата, че един ден телата на роднините им ще се върнат при тях. Също така това е повод да се срещнат отново, да споделят спомените за близките си с хора, имащи сходна съдба.

Заклучение

На 04.02.2024 г., в хода на изпълнение на задачите в рамките на 32-ата Българска антарктическа експедиция, на борда на българския военен научноизследователски кораб „Св. св. Кирил и Методий“ (в района на Бърнард пойнт на о. Ливингстън) е организирана възпоменателна церемония за загиналите аржентински военнослужещи – изследователи на Антарктида. До частта от останките със слънцето от аржентинското знаме на маса, покрита с аржентинското и българското знаме, пред строения на палубата екипаж на кораба „Св. св. Кирил и Методий“ и участващи в експедицията учени от Испанското географско общество, началникът на Висшето военноморско училище флотилен адмирал професор Боян Медникаров открива възпоменателната церемония с думите: „Днес в този строй ние сме заедно с военнослужещи и полярни изследователи от Аржентина, България и Испания. Три братски нации, които работят заедно за изучаването на Белия континент“. Той призовава да се почете паметта на аржентинските военнослужещи, които преди 48 години отдават своя живот в името на науката, изучаването и усвояването на Антарктида. Капитан III ранг Лукас Акоста от аржентинския военноморски флот, който подпомага навигацията на българския кораб в антарктически води, припомня хронологията на трагичните събития.

„Това е трагедия, изпълнена с много болка. Но тази трагедия не е напразна. Тя е безценен урок за неизмеримите предизвикателства, опасности, рискове, които съпътстват устрема на човека да разкрие тайните на Белия континент“, казва посланикът на България в Аржентина Стоян Михайлов. Той отбелязва, че именно тази неравна битка с природните стихии предопределя най-важната характеристика на голямото международно антарктическо семейство – солидарност в реализацията на проекти, в логистиката, в оказване на помощ при бедствия, но солидарност и в болката.

„Членовете на тези екипажи работеха за науката, за мира и за бъдещето на човечеството. За съжаление те оставиха своите животи, но полетяха към Слънцето, което Слънце е изобразено на останките от този самолет. Вечна слава на тези герои! Никога няма да ги забравим!“, казва в словото си ръководителят на 32-ата българска антарктическа експедиция професор Христо Пимпирев.

Във видеоразговор с посланик Стоян Михайлов, проф. Христо Пимпирев и адмирал Боян Медникаров министърът на отбраната на Аржентина Луис Петри благодари от името на президента Хавиер Милей, министер-

ството на отбраната и аржентинските военноморски сили за откриването на останки от самолет на загиналите аржентински изследователи на Антарктида. Той заявява, че страната му е задължена на България и, че българските експедиции в Антарктида могат да разчитат на всякаква помощ от аржентинска страна.

След като предадените останки са идентифицирани във военноморската база Баия Бланка, на 15.04.2024 г. в „Музея за военноморска авиация“ е открита специална експозиция в чест на Neptune 2-P-103. По време на възпоменателната церемония във всяко едно слово наред с болката и сълзите, звучат и думи на благодарност към българските изследователи и екипажа на научноизследователския кораб „Св. св. Кирил и Методий“. Предаването на откритите останки от екипажа на НИК 421 е сериозен принос към развитието на мартирологичните изследвания в Република Аржентина. Този принос укрепва добрите дипломатически отношения между двете страни.

БЕЛЕЖКИ

1. ЕДРЕВА, М. & ВОЙКОВ, Д., 2024. По време на 32-рата полярна експедиция НИК 421 е проплавал над 20 000 морски мили. *БТА*. [онлайн]. Достъпно на: <https://www.bta.bg/bg/news/lik/646997-po-vreme-na-32-rata-polyarna-ekspeditsiyani-421-e-proplaval-nad-20-000-morski->. [Последно видян: 01.05.2024 г.].
2. ANONYMOUS, 1976. Declaróse en emergencia a un avión de la Armada. *La Nación*, p. 9. Buenos Aires.
3. ANONYMOUS, 1976a. Habría sido localizado el avión de la armada. *Clarín*, p. 9. Buenos Aires.
4. ANONYMOUS, 1976b. Localizan los restos del avión naval. *Clarín*, p. 9. Buenos Aires.
5. ANONYMOUS, 1976. Murieron todos. *Diario popular*, p. 9. Bahía Blanca.
6. MOSQUERA, J., 2021. Recuerdo de la mayor tragedia aérea argentina en el Continente Blanco. Web Site. *Avialatina*. [online]. Available from: <https://avialatina.com.ar/tragedia-aerea-antartida/>. [Last viewed: 01.05.2024].
7. CHALULEU, M., 2024. La caída del Neptune. La mayor tragedia aeronaval argentina en la Antártida: “Quiero cerrar la herida”, dice el hijo del piloto. Web Site. *La Nación*. [online]. Available from: <https://www.lanacion.com.ar/lifestyle/la-caida-del-neptune-la-mayor-tragedia-aeronaval-argentina-en-la-antartida-quiero-cerrar-la-herida-nid22022024/>. [Last viewed: 01.05.2024].
8. CORREA, D., 2024. Marina Berraz: “Es un regalo, pero todavía estoy impactada”. *El Territorio*. [online]. Available from: <https://www.eltterritorio.com.ar/noticias/2024/02/07/818797-marina-berraz-es-un-regalo-pero-todavia-estoy-impactada?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR1QuE8YRTp71LoZvW-EQcOIERCsIgL9VtS5d->

uy3JywmlrvHgwiURFs_PU0_aem_ASQAX282SxaWXJtiA3B3Lq2XfkB834my-FftDGVSsp-SaMt_z7EPHroCE4T847Ue4CIbxLdExUY86eXHkO6alwyKk. [Last viewed: 01.05.2024].

**DISCOVERY OF THE REMAINS OF A NEPTUNE 2-P-103 AIRCRAFT
BELONGING TO THE ARGENTINE NAVY
DURING THE POLAR EXPEDITION OF THE BULGARIAN NAVAL
RESEARCH VESSEL “ST. ST. CYRIL AND METHODIUS”**

Abstract: The article describes the events related to the discovery of the remains of the aircraft NEPTUNE 2-P-103 by the Argentine Navy during the 32nd polar expedition of the Bulgarian naval research ship “St. st. Cyril and Methodius”. An analysis of the coverage of the tragedy in local periodicals over the years was carried out and the research methods of martyrology were applied. The transfer of the remains to the Argentine Navy brings our countries closer together. Among the words of the relatives of the crew members of NEPTUNE 2-P-103, a deep gratitude to Bulgaria sounds.

Keywords: research vessel; Antarctica; aircraft NEPTUNE 2-P-103

LCDR Aleksandrina Angelova

Lecturer

ORCID iD: 0000-0003-1493-1677

Web of Science Researcher ID: AAE-6495-2019

Department of Navigation

Faculty of Navigation

Nikola Vaptsarov Naval Academy

9002 Varna, Bulgaria

E-mail: a.angelova@naval-acad.bg